

IV.A FORMICA TRUNCORUM OP DE BESTHMENERBERG 2008

Rudolf van Hengel en Willem Verduin, Bilthoven, 2008

Inleiding

Pas in 1985 is *F. truncorum* (de stronkmier) in Nederland ontdekt, nadat een beheerder uit Ommen een monster toezond aan Bram Mabelis. Deze heeft vervolgens een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd (Mabelis 1987).

In 1994 en 2004 hebben we met de Mierenwerkgroep controle inventarisaties uitgevoerd in Ommen, vooral om de ontwikkeling van *F. truncorum* na te gaan. Het bijzondere rond deze mier is, dat hij alleen in de directe omgeving van Ommen voorkomt en dat de dichtstbijzijnde populatie zich pas halverwege Berlin in de BRD bevindt. De populatie in Ommen vormt dus een unieke, geïsoleerde vooruitgeschoven post, die het waard is beschermd te worden. De soort staat op de Rode Lijst.

Recente ontwikkeling op de Besthmenerberg

1. De zuidelijke helling (zie kaartje fig. IV.1). In 2004 bleek het bestand van *F. truncorum* op de Besthmenerberg bedreigd te worden door opgroeiende dennen op de zuidelijke helling .

Reden voor Willem Verduin en mij om op de terugweg van de inventarisatie in Uffelte (Drenthe) in mei 2008 via Ommen te rijden om na te gaan hoe het de populatie vergaat.

Het resultaat is schokkend. Van het tiental nesten van 2004 is nog slechts één nest over (*F. trunc.* 1). Wel is een groot deel van de zuidelijke helling volledig ontdaan van bomen (in de herfst van 2007?), maar doordat geen enkele boom is gehandhaafd is er ineens een overdaad aan zonnewarmte in het gebied. Dit kan net teveel zijn voor *F. truncorum*. Evenwel niet voor *F. exsecta*, die inmiddels de open plek direct ten zuiden van de toren heeft bezet met een aantal nesten. Zij kunnen op termijn ook een bedreiging vormen voor het enige nog overgebleven stronkmiernest. Andere problemen voor *F. truncorum* zijn enerzijds de plotselinge overgang van dennenbestand naar kale vlakte aan de oostzijde van de zuidelijke vlakte en anderzijds de opgeworpen barrière aan de westzijde, waar de gekapte dennen zijn neergelegd langs het pad. Hierdoor is het bos aan de westzijde onbereikbaar voor de mieren. Dat is jammer, want juist de westzijde van een open plek krijgt 's morgens het eerste zon en fungeert doorgaans als 'broedkamer' voor veel soorten insecten en ook als ideale fourageerplaats voor mieren. De reden voor deze barrière is de inrichting van de zuidelijke open vlakte als observatie gebied voor groot wild, gezien de hoogzit, die in het terrein is opgesteld.

2. De noordwestelijke helling. Op deze helling treffen we een aantal nesten van *F. truncorum* aan in een tegen de bosrand gelegen strook. Vermoedelijk is de populatie hier toegenomen, er was echter geen tijd om het aantal nesten te tellen. Deze strook bestaat uit heide met een enkele boom of struik. De in 2004 waargenomen kolonie *F. pressilabris* is helaas niet meer teruggevonden en moet als verdwenen worden beschouwd. Jammer, want er is in de verre omgeving geen andere kolonie van deze soort bekend. De locatie is nu wat meer beschaduwd dan in 2004 en de populatie *F. truncorum* heeft mogelijk uitbraak naar zonniger gebied verhinderd. Overigens valt op dat de bodem hier enigzins is omgewoeld en er heuveltjes van plaggen in het terrein zijn gemaakt.

3. Het bospad ten zuiden van de open plekken (dat naar de parkeerplaats voert). Hier worden twee *F. truncorum* nesten aangetroffen. In 2004 was deze soort hier nog niet doorgedrongen. Verheugend, want de strook ten noorden van het pad is een open gebied met berken, dennen en eiken, een geschikte habitat. Aan de zuidzijde wordt het bos echter steeds hoger en zonder beheersmaatregelen zal over een paar jaar deze strook te donker worden. Dit heeft vermoedelijk het *F. pratensis* nest ten zuiden van de hoogzit al parten gespeeld. Dit nest, dat nog in 2004 werd waargenomen, moet rond 2006 zijn verdwenen.

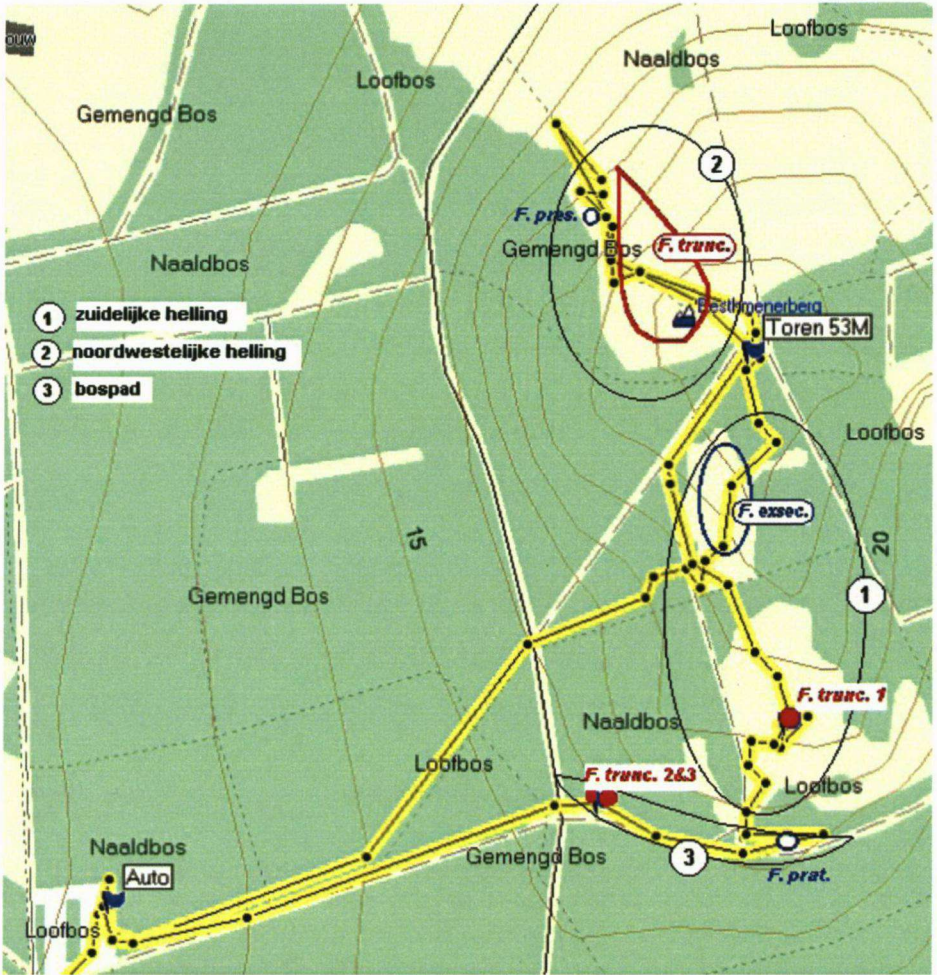

Fig. IV.1 Verspreiding van *F. truncorum* op de westzijde van de Besthemerberg. (gps-kaartje Willem Verduin)

Beheersmaatregelen

Het is de moeite waard om de ontwikkeling van de unieke stronkmier, die alleen bij Ommen voorkomt, te bevorderen. Een verbetering zou worden verkregen, indien

- ◆ de gekapte dennen op de zuidelijke helling zouden worden verwijderd, zodat de westzijde van de helling weer voor de mieren goed toegankelijk wordt; en
- ◆ de groei van een enkele den, berk of eik op de helling zou worden bevorderd;
- ◆ aan de noordzijde van het pad een strook open bos wordt gehandhaafd;
- ◆ de toegang van zonlicht tot deze strook wordt gegarandeerd, door waar nodig aan de zuidzijde van het pad bomen laag te houden of te kappen.

Literatuur:

Mabelis, A.A. & Chardon, J.P., 2006. Survival of the trunk ant in a fragmented habitat. *Myrmecologische Nachrichten Wien* 9: 1-11.

Mabelis, A.A., 1987. Verspreiding en habitat van de stronkmier. *Ent. Ber. Amst.* 47(9): 129-136.